

сервіс Animoto, за допомогою якого можна перетворювати фотографії та відеокліпи в HD-відео).

Застосування мультимедійних засобів для сторітелінгу дозволяє істотно розширювати сфери використання творчих розповідей, насамперед у гуманітарних науках, оскільки створює широкі можливості для сприйняття дослідницького (навчального) матеріалу у формах концентрованого відображення змісту з певними смисловими й емоційними акцентами, необхідного аргументування та різноманітних візуалізацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burdick A., Drucker J., Lunenfeld P., Presner T. & Schnapp J. Digital Humanities. Cambridge, Massachusetts: the MIT Press, 2012. 152 p.
2. Berry D.M. & Fagerjord A. Digital Humanities: Knowledge and Critique in a Digital Age. Cambridge: Polity. 2017. 248 p.
3. Digital Humanities in Practice. Warwick C., Terras M. & Nyhan J. (Eds). London: Facet Publishing 2012. 192 p.

Олена БАРАНОВСЬКА
(Київ, Україна)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПІДРУЧНИКА

В сучасних умовах виникла необхідність урізноманітнити структуру підручника, адаптуючи його до роботи в дистанційному (змішаному) форматі. Батьки стали повноцінними суб'єктами дистанційного навчання (разом із учнями та педагогічними працівниками), і надзвичайно важливе значення має їхнє сприяння виконанню дитячої освітньої програми та досягненню дитиною певних результатів навчання [1–3]. Надважливим зрушенням в цьому напрямку ми вважаємо появу у підручниках комплексу запитань та завдань, націлених на соціальну взаємодію учнів, розвиток групової (парної) взаємодії учасників навчального процесу (у тому числі батьків). Важливим новоутворенням дитини, яка переходить з початкової школи до основної, є формування соціальної свідомості, уявлень і переконань щодо людських відносин. У шкільних умовах велику роль відіграє спілкування між різними категоріями учасників і саме реального спілкування дитина позбавлена під час навчання вдома. Основні мотиви особистості формують загальний фон соціальної ситуації, що впливає на її соціальний розвиток, на формування ціннісних орієнтацій, позицій, установок і поглядів. В наш час дитина отримує нову мотивацію для участі в трудовій діяльності, в соціально значущих проєктах, має можливість брати участь у дослідженнях, пошуках, подорожувати, спілкуватися он-лайн зі своїми однолітками чи дорослими. Але сучасні соціальні реалії дають такий арсенал умов і можливих провокацій для становлення дитячої особистості, що дорослі не завжди повністю їх враховують. Потреба у спілкуванні може задовольнятися в соціальних мережах, авторитет – завойовуватися шляхом порушення моральних норм та соціальних правил. Тому важливою умовою розвитку соціальної компетентності дитини є організація її конструктивної взаємодії з однолітками і дорослими засобами спроектованої діяльності. Під час такої

конструктивної взаємодії формується суб'єктивна картина світу, визначається роль і місце в системі соціальних відносин, формуються цілі та стратегії їх досягнення [1].

Розглянемо, яким чином реалізується потреба у спілкуванні дитини у нових підручниках для третього класу. З визначених у державних документах наскрізних умінь найменше відображалися в існуючих підручниках вміння співпрацювати з іншими особами і саме це є прогалиною яку потрібно заповнювати в періоди навчання вдома (інакше вони будуть заповнені соціальними мережами і он-лайн-іграми). Проводячи аналіз підручників для 3-го класу (НУШ) 2020 року видання ми *виділили запитання та завдання, націлені на вміння розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами (формування соціальної компетентності):* завдання-інтерв'ю, спрямовані на вміння сформулювати запитання, взаємодіяти зі співбесідником та отримувати зворотний зв'язок; спільна робота над завданням за текстом, робота в парі; спільні дослідницькі завдання; рольові завдання; завдання-змагання, ігрові завдання [1; 4–6]. Наявність запитань та завдань цієї групи в підручниках є суттєвим досягненням. Серед них виявлені частково репродуктивні (читання «ланцюжком», відтворення ситуації за зразком), продуктивні (відтворення власного варіанту розвитку ситуації) та творчі (створення спільного творчого продукту). *Кількісний аналіз підручників з української мови та читання для 3-го класу (Нова українська школа)* свідчить про те, що кількість завдань на вміння розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами займає до 10%. Серед цих завдань з'явилося багато цікавих, які формують акторські вміння, залучають до ігрової, проектної, дослідницької діяльності. Серед 10% таких завдань близько 4–5% припадає на запитання і завдання, що спрямовані на спільну роботу над завданням, колективну та групову роботу (зокрема парну). Більше стало дослідницьких завдань, які виділяються в окремих рубриках, пропозицій робити презентації власного продукту, дослідження (близько 2% від загальної кількості завдань). Рольові завдання, інсценізації, завдання-інтерв'ю також зайняли своє місце в підручниках (близько 2% загалом) [1; 4–6]. *Якісний аналіз запитань та завдань цих підручників* показав, що змінилася сама структура запитань та завдань: форма більшості з них є ігровою, в підручнику фігурують казкові персонажі, аніме-однолітки, які пропонують дитині виконати завдання, проекти, здійснити віртуальні подорожі тощо. Запитання та завдання, націлені на формування вміння розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами, викликають цікавість в учня, формують його дослідницькі вміння, акторські навички, вміння роботи в групах, колективі, брати участь в ігрових форматах тощо. Нові рубрики в підручниках з української мови та читання з успіхом можуть бути застосовані в умовах змішаного навчання через їхню націленість на формування найважливіших наскрізних умінь учнів, умінь працювати в групах (що є основою для змішаного навчання), вміння навчатись і розвиватися протягом життя. Приклади запитань та завдань на формування вміння розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами: 1) завдання-інтерв'ю: «Візьми інтерв'ю в однокласників (однокласницю). Розпитай, що їм найбільше сподобалося з літніх канікул»; «Проведіть опитування у вас в класі»; 2) Завдання на формування соціальних умінь, роботи в парі, групі: «Пофантазуйте разом, яким може бути колективний колаж на тему «Найкраща школа»»; Рубрики «Я – вчитель»; «Хвилинка спілкування»; «Об'єднайтесь у групи та зверніться до дорослих зі своїми застереження-

ми»; 3) Спільні дослідницькі завдання, презентації власного продукту: «Дослідіть: які мультфільми подобалися в дитинстві вашим батькам, дідусям і бабусям? Які мультфільми ви дивитеся разом?»; «Об'єднайтеся у творчі групи, розподіліть обов'язки і обговоріть план дій. Оформіть і проведіть презентацію»; «Поцікався у рідних, які книжки збереглися в них з дитинства»; «Уявіть, що до школи прийдуть діти з іншої країни. Створіть плакат про народні символи України, презентуйте його в класі»; 4) Рольові завдання: «Разом з однокласниками розіграйте сценку (за поданим сценарієм)»; «Підготуйтеся до рольового читання: розподіліть ролі, обговоріть настрої героїв»; 5) «Пограйтеся в гру «Загадай – я відгадаю»»; «Позмагайтеся, хто назве більше квітів, зображених у вірші»; «Відгадайте героя за описом».

Отже, оновлений методичний апарат підручника сприяє виходу дитини у віртуальний світ, світ співпраці з іншими людьми, вчить самостійності та направляє на шлях взаємодії. Вміння взаємодіяти з іншими набуває пріоритетного значення для випускника школи, і це вміння закладається в найсприятливішому віці дитини – 7–11 років. Саме тоді вона вчиться бути відкритою, не закомплексованою і може навчатися швидкими темпами, приміряючи на себе різноманітні життєві ролі в ігровій формі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська О.В. Змішане навчання у початковій школі: нові форми взаємодії: Методичні рекомендації. Київ: «Фенікс», 2021. 64 с.

2. Трубачева С., Барановська О. Компетентнісно орієнтовані педагогічні технології в структурі шкільного підручника. *Проблеми сучасного підручника: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Мінськ, 18–19 трав. 2018 р.)*. Київ: Педагогічна думка, 2018. С. 81–85.

3. Барановська О.В. Міжпредметні зв'язки у підручнику для профільної школи: практична зорієнтованість та технологізація. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць* [ред. кол.; голов. ред. О.М. Топузов]. Київ: Пед. думка, 2016. Вип. 16. С. 17–26.

4. Барановська О.В. Формування наскрізних умінь третьокласників за допомогою методичного апарату підручника. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць* [ред. кол.; голов. ред. О.М. Топузов]. Київ: Пед. думка, 2021. Вип. 26. С. 18–32.

5. Барановська О.В. Формування наскрізних умінь учнів 3-4 класів. *Диференціація роботи учнів початкової школи з навчальними текстами: від читання до текстотворення: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, м. Київ, 20-21 квітня 2021 року (електронне видання)* / за наук. ред. докт. пед. н., проф. О.В. Малихіна, канд. пед. н., старш. наук. співр. Л.М. Шевчук. Київ – Харків: ACCA, 2021. С. 9–15.

6. Барановська О.В. Можливості і перспективи шкільного підручника в умовах змішаного навчання. *Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 75–84.*